

V Bruseli 31. 5. 2024
COM(2024) 366 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

o pozastavení oslobodenia od vízovej povinnosti pre štátnych príslušníkov Vanuatu

1. Úvod

Systémy udeľovania občianstva investorom (alebo programy udeľovania občianstva na základe investícií/programy CBI, bežne označované aj ako „zlaté pasy“), ktoré organizujú tretie krajiny s bezvízovým stykom, predstavujú pre EÚ a jej členské štáty viaceré potenciálne bezpečnostné riziká. Konkrétne je tieto systémy možné využiť na obídenie riadneho konania EÚ o udelení krátkodobého víza a hĺbkového posúdenia individuálnych migračných a bezpečnostných rizík, ktoré takéto konanie zahŕňa, vrátane možného vyhnutia sa opatreniam na boj proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu¹. To je obzvlášť problematické, keďže cestovné pasy vydané osobám, ktoré využili takéto systémy, nemožno odlíšiť od iných bežných cestovných pasov.

Komisia spolupracuje so všetkými krajinami s bezvízovým stykom, ktoré využívajú systémy udeľovania občianstva investorom, s cieľom predchádzať možným bezpečnostným rizikám pre EÚ a zmierňovať ich². Prvá a doposiaľ jediná krajina, pri ktorej bol aktivovaný mechanizmus pozastavenia víz z dôvodu verejného poriadku a bezpečnosti podľa nariadenia (EÚ) 2018/1806 (ďalej len „nariadenie o vízach“)³, bola Vanuatská republika.

Vanuatská republika je v prílohe II k nariadeniu (EÚ) 2018/1806 uvedená medzi tretími krajinami, ktorých štátni príslušníci sú oslobodení od povinnosti mať víza pri prekračovaní vonkajších hraníc členských štátov v prípade pobytov nepresahujúcich 90 dní v rámci akéhokoľvek 180-dňového obdobia. Oslobodenie štátnych príslušníkov Vanuatskej republiky od vízovej povinnosti sa uplatňuje od 28. mája 2015, keď bola podpísaná a začala sa uplatňovať Dohoda medzi Európskou úniou a Vanuatskou republikou o zrušení vízovej povinnosti pri krátkodobých pobytoch (ďalej len „dohoda“)⁴.

Vo Vanuatskej republike od 25. mája 2015 fungujú systémy udeľovania občianstva investorom, ktoré umožňujú štátnym príslušníkom tretích krajín s vízovou povinnosťou ľahko získať občianstvo a pas Vanuatu, a tým aj bezvízový vstup do EÚ, a obísť tak konanie o udelení schengenského víza. Komisia začala vyšetrovanie vanuatských systémov udeľovania občianstva v roku 2017, keďže vyvolávali vážne obavy vrátane tých, ktoré možno pripísať na vrub zlyhaniu bezpečnostného preverovania žiadostí.

Na základe posúdenia príslušných získaných údajov a informácií dospela k záveru, že vanuatské systémy udeľovania občianstva investorom vykazujú závažné nedostatky a bezpečnostné

¹ Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov z 23. januára 2019 s názvom Systémy udeľovania občianstva a povolení na pobyt investorom v Európskej únii [COM(2019) 12 final, s. 23].

² Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade, šiesta správa v rámci mechanizmu pozastavenia oslobodenia od vízovej povinnosti [COM(2023) 730 final].

³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1806 zo 14. novembra 2018 uvádzajúce zoznam tretích krajín, ktorých štátni príslušníci musia mať víza pri prekračovaní vonkajších hraníc členských štátov a krajín, ktorých štátni príslušníci sú oslobodení od tejto povinnosti (Ú. v. EÚ L 303, 28.11.2018, s. 39).

⁴ Dohoda medzi Európskou úniou a Vanuatskou republikou o zrušení vízovej povinnosti pri krátkodobých pobytoch (Ú. v. EÚ L 173, 3.7.2015, s. 48).

zlyhania, ktoré môžu predstavovať riziko pre vnútornú bezpečnosť EÚ a jej členských štátov, a aktivovala mechanizmus pozastavenia stanovený v článku 8 nariadenia o vízach.

Pozastavenie bolo rozdelené do troch fáz, ktoré sú podrobne opísané nižšie. V predmetnej správe Európskemu parlamentu a Rade sa podrobne opisujú jednotlivé fázy mechanizmu pozastavenia a dialógu, ktorý Komisia viedla s Vanuatskou republikou. Správa sa predkladá v súlade s článkom 8 ods. 7 nariadenia o vízach.

2. Fáza 1 – aktivácia mechanizmu pozastavenia [článok 8 ods. 6 písm. a) nariadenia o vízach]

V rokoch 2017 až 2021 sa uskutočnilo viacero stretnutí a písomných výmen Komisie s orgánmi Vanuatskej republiky s cieľom získať informácie o vanuatských systémoch udeľovania občianstva investorom⁵. Komisia v tejto súvislosti vyjadrila vážne obavy a varovala vládu Vanuatu pred možnosťou opätovného zavedenia vízovej povinnosti. Obavy Komisie sa konkrétne týkali týchto okolností:

- vysoký počet cestovných pasov vydaných štátnym príslušníkom, ktorí by inak pri ceste do EÚ museli žiadať o víza (viac než 10 000 v rokoch 2015 – 2021), ako aj veľmi nízka miera zamietnutia,
- absencia požiadavky, aby žiadatelia predtým žili vo Vanuatu, či ho dokonca len navštívili, keďže proces vybavovania žiadosti riadia špecializované agentúry so sídlom mimo Vanuatu (napr. v Dubaji, Thajsku, Malajzii atď.), z čoho vyplýva, že žiadateľ nemusí vôbec prísť do priameho styku s vanuatskými orgánmi,
- absencia požiadavky na osobný pohovor, čím sa obmedzujú príležitosti na to, aby vanuatské orgány riadne posúdili žiadateľa alebo potvrdili informácie uvedené v žiadosti vrátane ich vierohodnosti a dôveryhodnosti,
- skutočnosť, že tieto systémy sa bežne propagujú ako spôsob, ako obísť konanie o udelení schengenského víza a ľahko získať bezvízový vstup do EÚ,
- skutočnosť, že žiadosti boli spracované vo veľmi krátkych lehotách, a teda pred udelením občianstva nebolo možné uskutočniť riadnu bezpečnostnú previerku a výmenu informácií s krajinou pôvodu žiadateľov alebo ich hlavného predchádzajúceho pobytu. Vanuatu v dôsledku toho udelilo občianstvo osobám, voči ktorým bolo vedené trestné vyšetrowanie vrátane osôb uvedených v databáze Interpolu⁶,
- laxné právne predpisy týkajúce sa zmeny mena, keďže úspešní žiadatelia o občianstvo na základe investícií môžu požiadať aj o zmenu totožnosti.

⁵ Ako je podrobne vysvetlené v návrhu rozhodnutia Rady o čiastočnom pozastavení vykonávania Dohody medzi Európskou úniou a Vanuatskou republikou o zrušení vízovej povinnosti pri krátkodobých pobytoch [COM(2022) 6 final].

⁶ Konkrétne v júli 2019 bola Komisia informovaná o tom, že v rámci vanuatských systémov udeľovania občianstva investorom bolo žiadateľom udelené občianstvo napriek tomu, že figurovali v databázach Interpolu a že niektorí žiadatelia predložili pozmenené doklady (najmä pozmenené čisté záznamy vedené v registri trestov), čo príslušné orgány Vanuatu neodhalili.

Okrem toho je Vanuatu klasifikované aj ako štát s vysokým rizikom možného narušenia spoločných štandardov oznamovania OECD, čo zvyšuje podozrenie na prípadné daňové úniky a pranie špinavých peňazí⁷.

Keďže vysvetlenia uvedené Vanuatskou republikou v písomnej komunikácii s Komisiou nestačili na zmiernenie uvedených obáv, Komisia rozhodla, že zvýšené riziko pre verejný poriadok a vnútornú bezpečnosť spojené so štátnymi príslušníkmi Vanuatskej republiky, ktorí získali občianstvo v rámci programov udeľovania občianstva investorom, by bolo možné zmierniť len pozastavením oslobodenia od vízovej povinnosti.

Dňa 12. januára 2022 Komisia na tento účel prijala návrh rozhodnutia Rady⁸ o čiastočnom pozastavení vykonávania dohody o zrušení vízovej povinnosti s Vanuatu. Rada svoje rozhodnutie prijala⁹ 3. marca 2022.

Súbežne s tým Komisia 27. apríla 2022 prijala vykonávacie nariadenie¹⁰, ktorým sa aktivuje **mechanizmus pozastavenia** stanovený v článku 8 nariadenia o vízach na prvé obdobie deviatich mesiacov (4. mája 2022 – 3. februára 2023).

Po aktivácii pozastavenia a v súlade s článkom 8 ods. 6 posledným pododsekom nariadenia o vízach Komisia začala **posilnený dialóg** s Vanuatskou republikou s cieľom identifikovať náležité riešenia, ktorými by sa mohla dosiahnuť náprava okolností, ktoré viedli k dočasnému pozastaveniu oslobodenia od vízovej povinnosti.

Na **prvom zasadnutí** v rámci dialógu, ktoré sa uskutočnilo 12. mája 2022, Komisia vyjadrila ochotu nájsť riešenie a na tento účel navrhla, aby sa každý mesiac konali technické zasadnutia. Strany sa dohodli, že orgány Vanuatu vymenujú kontaktnú osobu pre dialóg a že budú o tom informovať Komisiu s cieľom uskutočniť ďalšie technické zasadnutia. Vanuatu informovalo Komisiu o rozhodnutí vanuatskej vlády zriadiť pracovnú skupinu, ktorej úlohou bude preskúmať systémy udeľovania občianstva investorom. Dohodlo sa, že orgány Vanuatu zašlú Komisii správu o pokroku vypracovanú pracovnou skupinou.

Vanuatu sa však následne nijako zmysluplne nespolupracovalo. Vanuatské systémy udeľovania občianstva investorom ďalej fungovali a Komisia v tejto prvej fáze nedostala od orgánov Vanuatu žiadne informácie o možných legislatívnych a iných ako legislatívnych opatreniach zameraných na dosiahnutie nápravy okolností, ktoré viedli k dočasnému pozastaveniu.

⁷ <https://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/crs-implementation-and-assistance/residence-citizenship-by-investment/>

⁸ Návrh rozhodnutia Rady o čiastočnom pozastavení vykonávania Dohody medzi Európskou úniou a Vanuatskou republikou o zrušení vízovej povinnosti pri krátkodobých pobytoch [COM(2022) 6 final].

⁹ Rozhodnutie Rady (EÚ) 2022/366 z 3. marca 2022 o čiastočnom pozastavení vykonávania Dohody medzi Európskou úniou a Vanuatskou republikou o zrušení vízovej povinnosti pri krátkodobých pobytoch (Ú. v. EÚ L 69, 4.3.2022, s. 105).

¹⁰ Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2022/693 z 27. apríla 2022 o dočasnom pozastavení oslobodenia od vízovej povinnosti pre štátnych príslušníkov Vanuatu (Ú. v. EÚ L 129, 3.5.2022, s. 18).

3. Fáza 2 – predĺženie pozastavenia [článok 8 ods. 6 písm. b) nariadenia o vízach]

Keďže okolnosti vedúce k pozastaveniu pretrvávali, Komisia prijala delegované nariadenie, ktorým **pozastavenie predĺžila na obdobie 18 mesiacov do 3. augusta 2024**¹¹. Zároveň Rada prijala rozhodnutie o úplnom pozastavení¹² dohody.

V tejto druhej fáze pozastavenia Komisia pokračovala v dialógu s Vanuatu a v období **od februára 2023 do apríla 2024 sa uskutočnili štyri stretnutia** a viacero informatívnych písomných výmen.

Prvé z týchto stretnutí sa konalo 15. februára 2023 a vymenovaná kontaktná osoba Vanuatu pre posilnený dialóg – národný bezpečnostný poradca úradu predsedu vlády – informovala Komisiu o politických a legislatívnych opatreniach, ktoré Vanuatu prijalo na zmiernenie obáv Komisie: nové štandardy postupov na riadenie systémov vrátane vymenovania nového vedúceho Úradu pre občianstvo; obmedzenie a lepšia kontrola súkromných agentov vybavujúcich žiadosti o občianstvo, ktoré by v prípade pochybenia viedli k priamemu ukončeniu ich profesionálnej licencie; a návrhy noviel zákona o občianstve, ktorými by sa zaviedol nový prísny proces preverovania. Komisia pri tejto príležitosti požiadala o podrobné vysvetlenie uvedených opatrení a toho, akým spôsobom by riešili okolnosti, ktoré viedli k pozastaveniu.

Vanuatu 4. apríla 2023 predložilo Komisii novelu zákona o občianstve prijatú 21. marca 2023. Hlavnou novinkou zavedenou týmto novým právnym predpisom je nahradenie inštitúcií a postupov na preverovanie a hĺbkové kontroly žiadostí. Predchádzajúci interný preverovací výbor, ktorý vymenoval predseda vlády, bol konkrétne nahradený tromi inštitúciami: policajným zborom Vanuatu, finančnou spravodajskou jednotkou a imigračnými službami Vanuatu. Tieto inštitúcie vykonávajú kontroly, a to aj v databázach Interpolu, a predkladajú správy generálnemu tajomníkovi Komisie pre občianstvo. Tento nový postup zahŕňa automatické vylúčenie žiadateľov, ktorých mená sa zhodujú s údajmi v databáze Interpolu, vylúčenie žiadostí podaných občanmi krajín, ktoré sú na sankčnom zozname OSN, a predĺženie procesu prešetrovania na obdobie 14 až maximálne 30 dní. Vanuatu však nepredložilo žiadny sprievodný dokument, ktorý by vysvetľoval legislatívne zmeny a spôsob, akým by riešili okolnosti, ktoré viedli k pozastaveniu.

Dňa 13. júla 2023 sa uskutočnilo **druhé stretnutie** v rámci tejto fázy, na ktorom Komisia predložila zástupcom Vanuatu požiadavku na podrobné vysvetlenie uvedenej novely zákona o občianstve. V tejto súvislosti Komisia vyjadrila svoje obavy týkajúce sa legislatívnych zmien, najmä pokiaľ ide o metodiku uplatňovanú pri spracúvaní žiadostí, ktorá dostatočne neriešila otázky identifikované ako riziká pre vnútornú bezpečnosť členských štátov, napríklad absentujúcu výmenu informácií s krajinami pôvodu žiadateľov o záznamoch vedených v registri trestov a pôvode finančných prostriedkov.

¹¹ Delegované nariadenie Komisie (EÚ) 2023/222 z 1. decembra 2022 o dočasnom pozastavení oslobodenia od vízovej povinnosti pre štátnych príslušníkov Vanuatu (Ú. v. EÚ L 32, 3.2.2023, s. 1).

¹² Rozhodnutie Rady (EÚ) 2022/2198 z 8. novembra 2022 o úplnom pozastavení vykonávania Dohody medzi Európskou úniou a Vanuatskou republikou o zrušení vízovej povinnosti pri krátkodobých pobytoch (Ú. v. EÚ L 292, 11.11.2022, s. 47).

Dňa 5. decembra 2023 sa uskutočnilo **tretie stretnutie**. Vanuatu zastupovala novovymenovaná kontaktná osoba – generálny tajomník vanuatskej Komisie pre občianstvo. V tejto súvislosti Komisia vyjadrila poľutovanie, že tento dialóg spomaľovalo dlhé trvanie reakcie vanuatských orgánov na žiadosti Komisie o informácie, pričom pripomenula blížiacu sa zákonnú lehotu stanovenú podľa postupu pozastavenia z 3. augusta 2024. Vanuatu bolo teda vyzvané, aby v najbližších týždňoch poskytlo chýbajúce informácie a vysvetlenie politických a legislatívnych zmien, a umožnilo tak Komisii, aby mohla svoje posúdenie uzavrieť.

V nadväznosti na stretnutie bol Vanuatu 15. decembra 2023 zaslaný zoznam doplňujúcich otázok s mesačnou lehotou na odpoveď, Vanuatu odpovedalo až 22. marca 2024, pričom odpovede presvedčivo nevyvrátili obavy Komisie.

Komisia takisto informovala Vanuatu o novoprijatom návrhu na revíziu mechanizmu pozastavenia¹³, ktorým sa zavádza fungovanie systémov udeľovania občianstva investorom ako nový samostatný dôvod pozastavenia, ako aj o prebiehajúcom legislatívnom procese.

Štvrté a posledné stretnutie v tejto fáze sa uskutočnilo 5. apríla 2024 medzi Komisiou a generálnym tajomníkom vanuatskej Komisie pre občianstvo. Komisia vyzvala Vanuatu, aby objasnilo a spresnilo odpovede predložené 22. marca 2024 týkajúce sa postupu preverovania a prešetrovania, nezávislosti inštitúcií zapojených do uvedených systémov a vplyvu pozastavenia na žiadosti o občianstvo v rokoch 2022 a 2023. Existujúce obavy Komisie neboli primerane zmiernené a viaceré faktické a štatistické nezrovnalosti v údajoch, ktoré Vanuatu Komisii už predtým poskytlo, zostali nezodpovedané [pozri bod ii) v časti „Fáza 3“ nižšie]. Na tomto mieste zástupcovia Vanuatu Komisiu informovali, že možnosti pre výmeny na technickej úrovni boli vyčerpané a že Vanuatu zväži oslovenie Komisie na politickej úrovni.

4. Fáza 3 – záverečné posúdenie Komisie a návrh na ukončenie oslobodenia od vízovej povinnosti (článok 8 ods. 7 nariadenia o vízach)

Ako sa stanovuje v článku 8 ods. 7 nariadenia o vízach, pred uplynutím platnosti delegovaného aktu predloží Komisia **správu Európskemu parlamentu a Rade** so svojím záverečným posúdením, pričom k nej môže byť pripojený legislatívny návrh na zmenu tohto nariadenia s cieľom presunúť odkaz na dotknutú tretiu krajinu zo zoznamu bezvízových krajín do zoznamu krajín, na ktoré sa vzťahuje vízová povinnosť.

Predmetná správa sa predkladá v súlade s touto požiadavkou a záverečné posúdenie je podrobnejšie uvedené nižšie.

i. Spoliehanie sa hospodárstva na uvedené systémy

Pred pozastavením oslobodenia od vízovej povinnosti sa **hospodárstvo Vanuatu v značnej miere spoliehalo na príjmy zo systémov udeľovania občianstva investorom** (t. j. 33 %

¹³ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2018/1806, pokiaľ ide o revíziu mechanizmu pozastavenia (COM/2023/642 final).

celkových príjmov v roku 2020 a 2021¹⁴ alebo 12,3 % HDP v roku 2020 a 10,2 % v roku 2021). Pozastavenie oslobodenia od vízovej povinnosti v roku 2022 viedlo k **poklesu príjmov vybratých v rámci daných systémov o 27 %** (¹⁵), čo znamená, že z hľadiska hrubého domáceho produktu systémy priniesli približne polovicu príjmov, ktoré vytvorili v roku 2021, t. j. 5,3 % v roku 2022 a 5,5 % v roku 2023.

ii. Štatistiky: prijaté žiadosti, vydané pasy a miera zamietnutia

Zo štatistík vyplýva **vysoký počet úspešných žiadateľov**, pričom prevažná väčšina z nich pochádzala z krajín, ktoré by inak na vstup do EÚ potrebovali víza. V tabuľke 1 uvedenej nižšie sú štatistické údaje získané od vanuatských orgánov za obdobie 2015 – 2021.

Štatistika (2015 – 2021)	
Celkový počet podaných žiadostí	14 504 v rokoch 2015 – 2021
Celkový počet udelených občianstiev	13 489 v rokoch 2015 – 2021
Celkový počet vydaných cestovných pasov	10 524 v rokoch 2015 – 2021
Zamietnutia/odňatia občianstva	1 015 (miera ~9,6 %) v rokoch 2015 – 2021
Úspešní žiadatelia – hlavné krajiny	Čína (6 628), Nigéria (430), Líbya (292), Irak (276), Sýria (276), Rusko (247), Libanon (222), Irán (154), Kórejská republika (88), Jemen (74), Sudán (29)

Tabuľka 1: Štatistické údaje Vanuatu predložené v januári 2022 a súvisiace s obdobím 2015 – 2021

V údajoch, ktoré za dané roky Vanuatu predložilo Komisii, sú však **početné nezrovnalosti**.

Zo štatistík o počte úspešných žiadostí vyplývajú nezrovnalosti. Údaje získané z Vanuatu v roku 2020 uvádzajú približne 4 000 úspešných žiadostí za obdobie od roku 2015 do augusta 2020, zatiaľ čo štatistiky z roku 2022 uvádzajú spolu približne 13 500 udelených občianstiev. Podobne sa aj počet zamietnutých žiadostí a odňatých občianstiev vykázaný v roku 2022 (1 015) líši od predchádzajúcich štatistík (predložených v roku 2020), v ktorých sa uvádzalo, že v prípade zamietnutých žiadostí za obdobie od roku 2015 do augusta 2020 išlo len o jednu žiadosť, pričom bolo následne odňatých 15 udelených občianstiev.

Pokiaľ ide o štatistiky týkajúce sa rokov 2021 – 2023, Vanuatu poskytlo pri troch rôznych príležitostiach odlišné súbory údajov. Dňa 12. júla 2023 uviedlo, že počet žiadostí prijatých v roku 2022 predstavoval 682 žiadostí a ako celkový počet žiadostí prijatých v prvých šiestich mesiacoch roku 2023 uviedlo 676 žiadostí. Dňa 23. októbra 2023 poskytlo údaje, podľa ktorých sa zdá, že počet úspešných žiadateľov v posledných troch rokoch prudko klesol v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi: (144 v roku 2021, 127 v roku 2022 a 130 v roku 2023). Dňa

¹⁴ [Vanuatu: 2023 Article IV Consultation-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Vanuatu \(imf.org\)](#), Medzinárodný menový fond, Správa o krajine č. 23/115, marec 2023.

¹⁵ [Tamže](#).

23. marca 2024 však Vanuatu na základe opakovanej žiadosti Komisie o poskytnutie jasných a konzistentných štatistík zaslalo ďalší odlišný súbor údajov, v ktorom vykázalo celkový počet 1 072 žiadostí prijatých v roku 2021, 875 v roku 2022 a 1 113 v roku 2023, pričom počet zamietnutých žiadostí v roku 2021 predstavoval 4 žiadosti, v roku 2022 išlo o 5 žiadostí a v roku 2023 o 22 žiadostí.

Okrem toho, že tieto nezrovnalosti sťažujú posudzovanie a porovnávanie poskytnutých údajov, poukazujú aj na všeobecnú **nespolahlivosť procesu vnútornej kontroly** systémov zo strany príslušných orgánov Vanuatu.

iii. Novela zákona o občianstve

V marci 2023 Vanuatu prijalo novelu zákona o občianstve¹⁶ s cieľom zmierniť riziká identifikované Komisiou. Hlavné vykonané zmeny sú tieto:

- preverovanie žiadostí a hĺbkové kontroly v súčasnosti vykonávajú tri inštitúcie: i) policajný zbor Vanuatu; ii) finančná spravodajská jednotka a iii) imigračné služby Vanuatu, ktoré sú podriadené generálnemu tajomníkovi a nahrádzajú Výbor pre vnútorné preverovanie vymenovaný predsedom vlády¹⁷;
- žiadosti žiadateľov, ktorých mená sú uvedené v databáze Interpolu, sa zamietajú;
- postup preverovania v troch inštitúciách by nemal trvať dlhšie ako 14 dní a v každom prípade, ak je potrebný dlhší čas, nemal by prekročiť 30 dní;
- neprihliada sa na žiadosti podané občanmi krajín uvedených v zozname „krajín s obmedzeným prístupom“ alebo krajín uvedených na (nešpecifikovaných) sankčných zoznamoch OSN;
- lehota pre rozhodnutie o tom, či Komisia pre občianstvo udelí občianstvo, je stanovená na tri mesiace.

Vplyv týchto zmien na nápravu okolností, ktoré viedli k pozastaveniu, je opísaný v ďalších oddieloch.

iv. Citlivé a zakázané krajiny

Ako je uvedené v tabuľke 1, medzi krajinami pôvodu úspešných žiadateľov sú väčšinou krajiny, ktorých štátni príslušníci musia mať pri prekračovaní vonkajších hraníc Únie víza.

Vanuatu v roku 2023 zaviedlo legislatívnu zmenu, ktorej cieľom je obmedziť možnosť štátnych príslušníkov niektorých krajín požiadať o občianstvo Vanuatskej republiky. V novelizovanom zákone o občianstve sa konkrétne stanovuje, že Komisia pre občianstvo nesmie prijať žiadosť, ak

¹⁶ Novela č. 1 z roku 2023 zákona o občianstve (CAP 112) uverejnená v Úradnom vestníku Vanuatskej republiky 21. marca 2023.

¹⁷ Výbor pre vnútorné preverovanie pozostával z generálneho tajomníka ako predsedu, pracovníka Úradu pre občianstvo zodpovedného za súlad s predpismi, riaditeľa imigračných služieb, vedúceho pasového odboru, jedného právnik z Štátneho právneho úradu vymenovaného generálnym prokurátorom a policajného úradníka vymenovaného policajným komisárom.

má žiadateľ pobyt v krajine alebo je občanom krajiny, ktorú Komisia pre občianstvo zaradila do zoznamu krajín s obmedzeným prístupom alebo na nešpecifikovaný zoznam krajín, na ktoré OSN uvalila sankcie (ako sú Jemen, Sýria, Sudán, Severná Kórea a Irán)¹⁸, pokiaľ žiadatelia nepreukážu, že v krajine s obmedzeným prístupom nemali pobyt posledných päť rokov, a nepredložia dôkaz o trvalom pobyte v zahraničí. Keďže súčasťou týchto zoznamov nie sú Rusko a Bielorusko, **Vanuatu naďalej prijímalo ruských a bieloruských žiadateľov o občianstvo aj po ruskej agresii voči Ukrajine.**

v. Poplatky

Podľa najnovších informácií sú v súčasnosti vo Vanuatu k dispozícii štyri investičné možnosti¹⁹. Vanuatský systém udeľovania občianstva investorom patrí medzi najlacnejšie na svete pre individuálnych investorov a rodiny (poplatok za jedného žiadateľa je 130 000 USD). Poplatok na osobu sa výrazne znižuje podľa počtu žiadateľov v rámci tej istej žiadosti (180 000 USD pre manželský pár s dvoma deťmi).²⁰

Vanuatu v priebehu dialógu nepreukázalo žiadny konkrétny zámer zvýšiť investičné poplatky ako možnú cestu k zníženiu počtu udelených občianstiev.

vi. Požiadavky na pobyt

Pred udelením občianstva sa nevyžaduje pobyt alebo fyzická prítomnosť vo Vanuatu, a to ani počas procesu vybavovania žiadosti. Vanuatu v marci 2024 informovalo Komisiu o prebiehajúcich medziinštitucionálnych diskusiách s cieľom „riešiť“ otázku požiadaviek na pobyt. Neposkytlo však žiadne ďalšie informácie o obsahu a časovom harmonograme možných legislatívnych zmien.

vii. Proces vybavovania žiadostí

Program spravuje Úrad pre občianstvo. Úrad nie je v styku so žiadateľmi ani s krajinou pôvodu. Investori, ktorí majú záujem, podávajú svoje žiadosti prostredníctvom vymenovaných **agentov**, ktorí jediní zodpovedajú za všetok styk so žiadateľmi. Agenti musia byť občanmi Vanuatskej republiky (nesmú získať občianstvo prostredníctvom systémov udeľovania občianstva investorom) a mať hlavné sídlo v Port Vila vo Vanuatu. Vyžaduje sa od nich, aby neobchodovali za cenu, ktorá je vyššia alebo nižšia ako zákonom stanovená cena, pričom za marketing systémov nedostávajú odmenu. Vanuatu poskytlo Komisii zoznam 71 vymenovaných agentov. V apríli 2024 bol na oficiálnom webovom sídle vanuatského Úradu pre občianstvo uvedený zoznam 60 vymenovaných agentov²¹.

Agenti sú takisto zodpovední za **marketing a propagáciu** systémov. Väčšina z nich na svojich webových sídlach propaguje systémy Vanuatu ako systémy umožňujúce bezvízový vstup do EÚ, rýchlejší proces vybavovania žiadostí v porovnaní s inými systémami, pričom výslovne uvádzajú možnosť zmeny mena po získaní občianstva. Agenti sa čiastočne podieľajú na **spracúvaní**

¹⁸ Podľa štatistík, ktoré poskytli vanuatské orgány za roky 2016 – 2021, o občianstvo Vanuatu požiadali a získali ho štátni príslušníci z piatich krajín s obmedzeným prístupom. Sýria (276), Irán (154), Kórejská republika (88), Jemen (74) a Sudán (29).

¹⁹ Program na podporu rozvoja (DSP), Vanuatský príspevkový program (VCP), Plán imigračných kapitálových investícií (CIIP), Program možnosti nehnuteľností (REO).

²⁰ <https://vancitizenship.gov.vu/index.php/citizenship/fees-and-charges>.

²¹ <https://vancitizenship.gov.vu/index.php/about-us/designated-agents>

žiadostí. Vykonávajú prvú fázu hĺbkovej kontroly žiadostí pred ich predložením Úradu pre občianstvo, ktorý ich potom postúpi daným trom inštitúciám na previerku a hĺbkové kontroly.

viii. Postupy preverovania/prešetrovania

Po doručení žiadostí od agentov Úrad pre občianstvo skontroluje dokumenty každého žiadateľa podľa kontrolného zoznamu predtým, ako ich predloží rozhodovaciemu orgánu (Komisii pre občianstvo).

Ako sa uvádza vyššie, Vanuatu prijalo v roku 2023 viacero legislatívnych zmien, hoci neposkytlo uspokojivé dôkazy o tom, že sa tieto zmeny vykonávajú a postačujú na zmiernenie bezpečnostných rizík investorských systémov. Ako sa uvádza vyššie, danými zmenami sa zavádza nový proces preverovania, pričom výbor pre preverovanie pozostáva z troch inštitúcií: i) policajného zboru Vanuatu; ii) finančnej spravodajskej jednotky a iii) imigračných služieb Vanuatu, ktoré okrem iného overujú informácie o žiadateľoch v porovnaní s databázou Interpolu a inými medzinárodnými databázami. Proces prešetrovania je takisto predĺžený na obdobie 14 až maximálne 30 dní.

Hoci sa na jednej strane zdá, že tento nový postup zmierňuje riziko udelenia občianstva osobám, ktoré sú uvedené v databázach Interpolu, na druhej strane neobsahuje ďalšie prvky potrebné na riadne posúdenie absencie bezpečnostných rizík žiadateľov. **Orgány Vanuatu predovšetkým nemajú k dispozícii primerané prostriedky na overovanie vierohodnosti dokladov vydaných krajinou pôvodu alebo pobytu žiadateľa,** a to vrátane dokladov totožnosti a záznamov vedených v registri trestov, keďže tieto orgány si nevymieňajú informácie s krajinou pôvodu alebo pobytu žiadateľa.

Počas dialógu Vanuatu uviedlo len odkazy na legislatívne zmeny, ale nepredložilo dostatočné sprievodné vysvetlenie a informácie o hodnovernosti a spoľahlivosti procesu preverovania. Komisia preto nemôže posúdiť, či tieto legislatívne zmeny viedli k zmierneniu bezpečnostných rizík, na ktoré upozornila v čase rozhodnutia o pozastavení.

Okrem toho sa zdá, že na rozdiel od iných tretích krajín, v ktorých fungujú systémy udeľovania občianstva investorom, sa Vanuatu nespolieha na medzinárodné spoločnosti vykonávajúce hĺbkovú analýzu súvisiacu s preverovaním totožnosti, dobrej povesti a bezpečnosti. V spojení so skutočnosťou, že orgány Vanuatu nemajú žiadne kontakty s orgánmi krajín pôvodu žiadateľov, sa javí ako veľmi nepravdepodobné, že by Vanuatu bolo schopné dôkladne posúdiť pravosť a vierohodnosť dokumentov a informácií žiadateľov.

ix. Zmena mena

Do roku 2021 mohli osoby, ktoré získali občianstvo Vanuatskej republiky prostredníctvom systému udeľovania občianstva investorom, takisto následne požiadať o zmenu totožnosti vo Vanuatu. V priebehu dialógu Vanuatu informovalo Komisiu, že v roku 2021 boli novelizované príslušné právne ustanovenia zákona o registrácii občanov č. 28 z roku 2021 v oddiele 24(1A), v dôsledku čoho si osoby s dvojakým občianstvom nemôžu zmeniť meno zaregistrované vo Vanuatu. Vanuatu však takisto informovalo Komisiu, že nedisponuje žiadnymi záznamami o zmenách mien, ktoré boli zaregistrované do roku 2019, takže nemohlo poskytnúť žiadne informácie o počte osôb, ktoré získali občianstvo prostredníctvom investícií a následne si zmenili meno, ani o prípadných následných kontrolách týchto osôb.

x. Vyšetrovacia komisia – preskúmanie pasov udelených na základe predchádzajúceho procesu preverovania

Vanuatu vo februári 2023 zriadilo vyšetrovaciu komisiu poverenú prešetrením všetkých údajných pochybení, ku ktorým došlo v priebehu fungovania systémov od ich zavedenia. V apríli 2024 Vanuatu informovalo, že vyšetrovanie vedené komisiou ešte stále prebieha a že nemôže uviesť presný dátum poskytnutia zistení jej prešetrovania.

Okrem toho **Vanuatu nezaviedlo žiadny štrukturálny mechanizmus ex post monitorovania**, ktorý by riešil potenciálne bezpečnostné medzery v súvislosti s viac ako 10 000 pasmi vydanými pred zmenou právnych predpisov a prijatím údajne spoľahlivejšieho postupu preverovania. Vanuatu síce informovalo Komisiu, že na základe judikatúry je možné odňať občianstvo, ak bolo získané podvodom alebo v rozpore s právnymi predpismi, neposkytlo však informácie o skutočných prípadoch odňatia občianstva získaného prostredníctvom investorských programov. Stále však platí, že aktuálne množstvo cestovných pasov vydávaných od roku 2015 v rámci systému udeľovania občianstva investorom, a to za tých istých podmienok, ktoré umožňovali vydávanie pasov jednotlivcom, ktorým by občianstvo nemalo byť udelené, keďže sa ich meno uvádza v databáze Interpolu, ako aj na základe sfalšovaných žiadostí naďalej predstavuje potenciálne riziko alebo hrozbu pre bezpečnosť členských štátov.

5. Záver

Komisia sa s prihliadnutím na uvedené aktualizované posúdenie domnieva, že Vanuatu nezaviedlo uspokojivé opatrenia zamerané na nápravu okolností, ktoré viedli k pozastaveniu oslobodenia od vízovej povinnosti. Konkrétne kvalita odpovedí na žiadosti Komisie a početné nezrovnalosti v poskytnutých údajoch, ako aj nedostatočné vysvetlenia týkajúce sa nových právnych predpisov a ich vykonávania viedli Komisiu k záveru, že fungovanie vanuatského systému udeľovania občianstva investorom by naďalej predstavovalo značné riziko pre verejný poriadok a vnútornú bezpečnosť členských štátov, ak by držiteľia vanuatských pasov mohli opätovne cestovať do EÚ bez vízovej povinnosti.

Preto Komisia v súlade s článkom 8 ods. 7 nariadenia o vízach rozhodla, že navrhne zmenu daného nariadenia a presunie Vanuatu zo zoznamu krajín s bezvízovým stykom do zoznamu krajín, na ktoré sa vzťahuje vízová povinnosť²². S cieľom poskytnúť Európskemu parlamentu a Rade dostatočný čas na preskúmanie uvedeného návrhu Komisia takisto predĺžila obdobie pozastavenia oslobodenia od vízovej povinnosti o šesť mesiacov²³, a to do 3. februára 2025.

²² Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2018/1806, pokiaľ ide o Vanuatu [COM(2024)365].

²³ Delegované nariadenie Komisie (EÚ) .../..., ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2018/1806, pokiaľ ide o predĺženie dočasného pozastavenia oslobodenia od vízovej povinnosti pre štátnych príslušníkov Vanuatu [C(2024)3650].